

E-zlorabe otrok so stvar vsakega izmed nas

Informacija za javnost iz novinarske konference ob desetletnici prijavnne točke Spletno oko

1. Andrej Motl, koordinator prijavnne točke Spletno oko, Center za varnejši internet Slovenije, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

V desetih letih od začetka sprejemanja prijav smo na Spletnem očesu policiji in prijavnim točkam v tujini posredovali **skoraj 1.400 prijav posnetkov spolnih zlorab otrok** in s tem omogočili njihovo hitro odstranjevanje. V primerih prijav **na slovenskih strežnikih** smo ukrepali **67-krat**. Ob posnetkih zlorab so bili med temi tudi primeri nagovarjanja otrok k spolnim aktivnostim in spletne diskusije, usmerjene v zlorabe. Ob obravnavi prijav smo javnosti pogosto tudi **svetovali** v različnih situacijah, denimo pri primerih **izsiljevanja** z intimnimi posnetki in pri **odstranjevanju** intimnih posnetkov iz interneta. Iz strokovnega vidika smo zelo ponosni na izvedbo sedaj že **sedmih posvetov na temo spolnih zlorab otrok na internetu**. Na njih smo gostili številne domače in tuje goste in skrbeli za izmenjavo izkušenj in znanj strokovnjakov iz različnih področij.

Ob tej priložnosti bi rad ponovno pozval vse, ki med brskanjem po spletu naletijo na **sumljive posnetke otrok spolne narave, te nemudoma prijavijo na našem portalu**. Poudarili bi radi, da v primeru, da nanje naletijo po nesreči, to dejanje ni nezakonito, zato ni razloga, da prijave ne bi oddali. Vedeti moramo, da s tem lahko pripomoremo ne zgolj k odstranitvi posnetka in pregonu storilcev, temveč tudi k rešitvi žrtev.

Na področju **sovražnega govora** smo organom pregona v desetih letih posredovali **516 prijav**. Največ smo jih prejeli **prek spletnih portalov, s katerimi smo podpisali kodeks regulacije sovražnega govora**, ki tudi v tujini velja za primer dobre prakse. Uporabnikom portalov je omogočil preprosto prijavo, medijem pa usklajevanje in nadgrajevanje moderatorskih standardov na področju uporabniških vsebin. Lani smo med prvimi organizacijami v Evropi izvedli tudi **monitoring družbenih omrežij** glede odstranjevanja sovražnega govora. Začetni popolni neodzivnosti na naše prijave je v drugem monitoringu sledilo občutno izboljšanje, saj je bilo **odstranjenih 57% prijavljenih vsebin**. Izzivi vseeno ostajajo veliki, slovenske prijave so še vedno pogosto neupravičeno zavrnjene. **Prijavitelje pozivamo, da nas v takih primerih opozorijo, in bomo tudi mi preverili ustreznost odziva družbenih omrežij**.

Obe opisani praksi dokazujeta, da so tudi na področju sovražnega govora mogoči premiki. Pomembno je, da bi se na družbeni ravni tega področja lotevali s **celovitimi ukrepi**, usmerjenimi tako v **preventivo in kontranaracijo**, kot tudi v **učinkovit kazenski pregon**.

Prijavna forma

Nova prijavna forma, ki smo jo demonstrirali na novinarski konferenci, je dostopna na naši spletni strani www.spletno-oko.si. Osnovne štiri izbire v prijavnih formi so "Neprimerni posnetki otrok spolne narave", "Drugo spolno izkoriščanje otrok na internetu", "Sovražni govor ali drug ogrožajoč, žaljiv govor" ter "Druge vrste zlorab ali spornih vsebin". S klikom na eno izmed njih lahko uporabnik dostopa do različnih informacij, ki mu pomagajo ob težavah na spletu, ali odda prijavo.

Upamo, da bo novost uporabna tako za enostavno oddajo prijav, kot tudi za hitro pridobivanje informacij. Aplikacija je prilagojena tudi za uporabo na mobilnih napravah.

2. Anton Toni Klančnik, mag., vodja Oddelka za mladoletniško kriminaliteto, Uprava kriminalistične policije GPU

Policija intenzivno išče in ugotavlja identiteto zlorabljenih otrok

V Policiji smo spremenili način dela in sicer smo se osredotočili na iskanje in ugotavljanje identitete otrok, ki so upodobljeni na spornih posnetkih. Vsak posnetek zlorabljenega otroka obravnavamo kot kraj kaznivega dejanja in ne kot zbirko »slik z otroki«. Iskanje teh otrok je naša osrednja in glavna prednostna naloga, saj tako lahko pridemo tako do dokazov, kot tudi do storilcev zlorab. Res pa je treba v to vložiti precej napora, predvsem v sodelovanju s kolegi v mednarodnem okolju.

Dodatno se odzivamo na različne internetne trende, ki pomenijo nasilje nad otroki: npr. izsiljevanje otrok za spolne in finančne namene, novačenje otrok za spolna dejanja in druge. Temu smo namenili različne projekte in informacije, ki smo jih izpostavili tako v javnosti, na spletni strani policije, na posvetih in izobraževanjih po šolah.

Znanja ni nikoli dovolj, zato se izobražujemo tako doma kot v tujini s priznanimi strokovnjaki s tega področja in v sodelovanju z Europolom, Cepolom ter Interpolom. Pri vsem tem je pomembno, da se strokovnjaki medsebojno spoznajo in izmenjujejo izkušnje oz. znanja ter tudi tako pripomorejo k večji zaščiti otrok in učinkovitejšemu preiskovanju teh dejanj.

Ključno je intenzivno mednarodno sodelovanje strokovnjakov in javnosti

Brez dvoma je najpomembnejše intenzivno sodelovanje strokovnjakov in javnosti na tem področju, saj internet ni geografsko pogojen. Človeku lastni so socialni stiki in komunikacija, kar nedvomno velja tudi za storilce teh dejanj, ki so vsakodnevno in stalno na preži za otroki. Mnoge raziskave kažejo na številčnost in kompleksnost zlorab otrok, zato je treba poiskati kakovostne preventivne aktivnosti, jih ustrezno koordinirati, da dosežejo čim širši krog ciljne populacije. Razmišljanja gredo tudi v smeri vzpostavitve t.i. instituta za koordinacijo različnih preventivnih in ozaveščevalnih aktivnosti za varstvo in zaščito otrok, v njem pa bi sodelovale različne strokovne službe, nevladne organizacije, akademska sfera in civilna družba.

Še naprej bo treba spremljati najrazličnejše trende in se nanje odzivati z usposabljanjem in izmenjavo izkušenj ter tematike, povezane z internetom in družbenimi omrežji, vključiti v izobraževalne procese v šolah (kot del kurikuluma).

Slovenija bo morala vendarle storiti korak naprej tudi na področju terapevtske obravnave storilcev spolnih zlorab otrok oz. tistih, ki imajo spolne preference do otrok. Niso dovolj le posamezne ambulate, ki naj se s to tematiko ukvarjajo. Opažamo, da tudi te nimajo dovolj sredstev in možnosti za razvoj. Poleg terapevtske obravnave pa bo treba spremeniti tudi odnos do storilcev, ko bi bilo treba spremljati njihovo gibanje, zadrževanje, delovanje, namere ipd., za kar posebnih zakonskih podlag v Sloveniji še vedno ni. Na Policiji smo pripravili predloge, ki niso bili sprejeti (v tujini poznajo t.i. Sex Offenders Management). Ti ukrepi omogočajo učinkovito operativno prevaro pred ponavljanjem spolnih zlorab in ustreznim nadzorom nad storilci.

Zakaj so e-zlorabe otrok stvar vsakega izmed nas?

Ne smemo pozabiti, da gre za kompleksno naravo spolnih zlorab nad otroki. Dodatno težo povzročajo dejanja, ki so storjena preko interneta. Žrtev se lahko nahaja v Sloveniji, storilec v Indoneziji, dokazi pa se nahajajo v Braziliji. Prepričani smo, da nihče ne more samostojno reševati primerov spolnih zlorab otrok zaradi njihove kompleksne narave, prepotrebnih multidisciplinarnih znanj in strokovne mreže pomoči doma in po svetu. Zato moramo vsi storiti še več.

3. Zdenka Švaljek, Strokovna vodja TOM telefon®, Zveza prijateljev mladine Slovenije

TOM telefon® (telefon za otroke in mladostnike) je program Zveze prijateljev mladine Slovenije že od leta 1990. TOM je edini splošni telefon za otroke in mladostnike v Sloveniji, ki je dosegljiv vsak dan med 12. in 20. uro na telefonski številki 116 111. Poleg klica na telefon lahko mladi dobijo ustrezne informacije tudi na spletni strani www.e-tom.si, kjer imajo vedno možnost postavljanja vprašanj prek spletnega obrazca ali v spletni klepetalnici.

Najpogostejše tematike kontaktov na TOM-u so tesno povezane z odraščanjem: ljubezen, vrstniki, telesni razvoj in spolnost, družina in šola, sledijo jim telesne težave, psihološke težave, zlorabe in internet, na dnu pogostosti tematik pa so odvisnost, samomori in socialna stiska. TOM telefon se je leta 2012 pridružil projektu Center za varnejši internet Slovenija, kjer lahko mladi in odrasli dobijo informacije in nasvete, kako varno in odgovorno uporabljati internet in ostale nove tehnologije.

Seksting

V zadnjih letih tudi na TOM telefonu beležimo klice v zvezi s t.i. sekstingom (ang. sexting). Seksting pomeni pošiljanje svojih golih fotografij prek sporočil, mobilnih aplikacij ali spleta. Gre za pogosto početje pri najstnikih, razlogi za pošiljanje svojih golih fotografij pa so različni. Nekateri to počnejo za zabavo in ne vidijo možnih negativnih posledic, za druge je to lahko način iskanja potrditve, pozornosti in stika z nasprotnim spolom, lahko pa je razlog tudi izsiljevanje in pritisk vrstnikov.

Kot preventivo seveda svetujemo vsem mladim, da svojih golih slik ne delijo z drugimi, saj ne morejo vedeti, kam vse se bodo slike razširile in kdaj kasneje v življenju se bodo spet pojavile in jim grenile življenje.

Problem nastane, ko se gole slike razširijo širše, kot je bilo sprva mišljeno. Slike, ki so bile namenjene le fantu/punci, jih ta po prekinitvi zveze pošlje prijateljem, sošolcem itd. Ali pa grozi, da jih bo poslal-a.

Primeri, s katerimi se srečujemo v praksi:

- Dekle, 16 let; fant je poslal njene gole slike naprej, imajo jih »vsi«, jo zmerjajo.
- 18-letnik kliče zaradi spletne zlorabe. Ženska ga je nagovarjala, da se sleče in masturbira pred njo, nato ga je posnela in ga sedaj izsiljuje.
- »...pišem vam zato ker sem naredila zelo neumno napako in rabim pomoč. Čisto sem obupana, slabo spim in težko sledim pouku. Prosim ne govoriti kakšno bedarijo sem naredila, ker to sama vem. Upam, da se to reši, ker sem že nekajkrat pomislila na samomor...«

Takšni primeri se kljub preventivnim programom žal še vedno dogajajo in takrat je pomembno, da mladim prisluhnemo in ne moraliziramo. Gre za situacije, ki jih spremljajo močni občutki krivde in sramu, zato se žrtve težje izpostavijo in spregovorijo. Takrat potrebujejo naše spoštovanje, potrpežljivost in sočutje.

4. dr. Benjamin Lesjak, Univerza na Primorskem, Fakulteta za management, predavatelj pri Safe.si

Na SAFE.SI, nacionalni točki o varni in odgovorni rabi interneta in mobilnih naprav za osveščanje otrok, mladostnikov, staršev in strokovnih delavcev (učiteljev, socialnih, mladinskih delavcev, ravnateljev) smo v šolskem letu 2016/17 izvedli več kot 920 izobraževanj; sam beležim prisotnost na okoli 100 dogodkih, kjer sem izvajal predavanja, delavnice ali druge aktivnosti. Na osnovi svojih izkušenj in opažanj bom poskušal povzeti nekaj napotkov, kaj lahko vsak posameznik stori za boljši jutri otrok glede varne in odgovorne rabe interneta.

V **šolstvu** naj učitelji poskušajo vsak dan skrbeti za dvig kulturne in odgovorne rabe interneta tako med učenci kot tudi med učitelji samimi. Pri tem se je potrebno zavedati, da je to tek na dolge proge. Sadove izobraževanja otrok v prvi triadi bomo želi, ko bodo ti otroci postali samostojni uporabniki tehnologije v drugi, tretji in kasnejših »triadah« življenja. Vsaka šola je v skladu z lastnim vzgojnim načrtom šole dolžna to razvijati ter v primerih zlorab ali nasilja to nemudoma poročati odgovornim.

Ali se v **gospodarstvu** (npr. tehnološke firme) zavedajo, da morajo poleg skrbi za dobiček skrbeti tudi za odgovorno rabo tehnologij? Oni so tudi odgovorni za trende med mladimi (in odraslimi). Pri tem nemalokrat opažam stisko staršev zaradi pritiska otrok za nakup najnovejših naprav in nižanja starostne meje začetka uporabe. Kako pomagati staršem? Oglasna sporočila z nasmejanimi otroki in srečnimi družinami z najnovejšimi telefoni ter 20 G prenosa podatkov zagotovo ne pripomore k premagovanju te stiske staršev!

Ali predstavljajo **politiki** zgled našim otrokom? Zlorabe interneta in tehnologije za čuvanja, zmerjanja, zavajanja in laganja za namen zasledovanja drugih interesov niso zgled. Preden politik javno objavi nek zapis ali gre v določeno aktivnost, preden podpiše nek dokument, naj si predstavlja, kako bo to prebral ali dojel njegov, prijatelj ali sodelavec otrok. Ali je politik lahko zgled mladoletnim, zaradi katerih smo danes tukaj? Nenazadnje, kaj je on doprinesel k temu, da je internet bolj varen in da ga otroci ter on sam uporabljajo bolj odgovorno?

Na **starših** je naloga vzgojiti odgovorne otroke. Pri tem poslanstvu se zavedam teže naloge ter kako enostavno lahko »otrokov mir kupiš« s telefonom že od prvih let dalje. Bi ravnali enako, če bi se starši zavedali kvarnega vpliva tehnologije na razvoj otrokovih možganov? Otroci ne potrebujejo »zafnanih« staršev na Instagramu. Starši morajo biti tisti zgled, ki otroku in sebi postavljajo meje uporabe. Poskušajmo svoje otroke učiti časovnih omejitev in spoštovanja pravil, ukrepajmo z odvzemom naprave, če je to potrebno, predvsem pa vzpodbujajmo pogovor z otrokom od najrosnejših let dalje. Tako bomo starši prva točka, na katero se bo otrok obrnil, če se bo znašel v stiski.

Otrokom pa res polagam na srce, naj razmišljajo, preden se odločijo za objavo, zapis ali za neko aktivnost, npr. narediti golo fotografijo. Na delavnicah jim svetujem, naj preštejejo do deset in pomislijo, kako bo na to pogledal oče, mama, babica, dedek, učitelj. Ali to res sodi na internet oziroma na njegov telefon?

Dogodek omogočajo: